

เรื่องสั้นแนวสัญลักษณ์ของไทย พ.ศ. 2500 - พ.ศ. 2530

นางสาวสุภาณี มณฑานุช

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาภาษาไทย

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2533

ISBN 974-557-358-1

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

016796

110969X

THAI SYMBOLICAL SHORT STORIES BETWEEN B.E. 2500 - B.E. 2530

Miss Supanee Montanut

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts

Department of Thai

Graduate School

Chulalongkorn University

1990

ISBN 974-577-358-1

หัวข้อวิทยานิพนธ์ เรื่องสั้นแนวสัญลักษณ์ของไทย พ.ศ. 2500 - พ.ศ. 2530
โดย นางสาวสุภาณี มณฑานุช
ภาควิชา ภาษาไทย
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวรรณ เกรียงไกรเพชร

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

.....
(ศาสตราจารย์ ดร.ถาวร วัชรารักษ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ศรี แย้มนิตดา)

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวรรณ เกรียงไกรเพชร)

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ประคอง นิมมานเหมินท์)

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อารดา กิรมันนท์)

ผู้ประพันธ์ : เรื่องสั้นแนวสัญลักษณ์ของไทย พ.ศ. 2500 - พ.ศ. 2530 (THAI SYMBOLICAL SHORT STORIES BETWEEN B.E. 2500-B.E.2530) อ.ที่ปรึกษา : ผศ.ดร.สุวรรณา เกรียงไกรเพ็ชร, 356 หน้า. ISBN 974-557-358-1.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาวิเคราะห์เรื่องสั้นแนวสัญลักษณ์ของไทย (พ.ศ.2500-พ.ศ. 2530) โดยละเอียด ในด้านกลวิธีการเขียน การใช้สัญลักษณ์ และแนวคิด

ผลการวิจัยสรุปว่า 'เรื่องสั้นแนวสัญลักษณ์ของไทย (พ.ศ. 2500 - พ.ศ. 2530) มีกลวิธีการเขียนด้วยการใช้สัญลักษณ์เพื่อสื่อสำระและแนวคิดของผู้ประกอบของเรื่อง นักเขียนอาจเลือกใช้สัญลักษณ์ในองค์ประกอบใด องค์ประกอบหนึ่ง หรือองค์ประกอบทั้งหมดของเรื่องสั้นก็ได้ ประเด็นสำคัญคือการใช้สัญลักษณ์แทนความหมายได้อย่างเหมาะสม และมีกลวิธีการสื่อสัญลักษณ์ที่สัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ ผู้อ่านจึงสามารถเข้าใจสำระที่แท้จริงของเรื่องได้ เรื่องสั้นแนวสัญลักษณ์มีการสร้างโครงเรื่อง ทั้งที่เน้นให้เห็นสัญลักษณ์และเป็นสัญลักษณ์ มีกลวิธีการดำเนินเรื่อง ได้แก่ การเปิดเรื่อง การสร้างความขัดแย้ง การลำดับเรื่อง-การใช้อนุภาค-การปิดเรื่อง และการเล่าเรื่องที่เป็นสัญลักษณ์หรือเอื้ออำนวยต่อการสื่อสัญลักษณ์ มีกลวิธีการสร้างฉาก ตัวละคร การใช้บทสนทนา และกลวิธีการใช้ภาษาทั้งที่เป็นสัญลักษณ์และช่วยแสดงสัญลักษณ์ แนวคิดที่ปรากฏผ่านการตีความสัญลักษณ์ ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับการเมือง เกี่ยวกับสังคม และเกี่ยวกับชีวิต ซึ่งเป็นเรื่องที่ค่อนข้างซับซ้อนจึงสอดคล้องกับกลวิธีการใช้สัญลักษณ์ที่มุ่งหมายเพื่อแนะให้คิดได้ลึกซึ้งและกว้างไกล

ภาควิชา ภาษาไทย
สาขาวิชา วรรณคดีไทย
ปีการศึกษา 2532

ลายมือชื่อนิติดี
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

พิมพ์ที่ศูนย์ฉบับแรกจัดพิมพ์โดยภาควิชาภาษาไทยในกรอบสี่เหลี่ยมเพียงแผ่นเดียว

SUPANEE MONTANUT : THAI SYMBOLICAL SHORT STORIES BETWEEN B.E. 2500 - B.E. 2530. THESIS ADVISOR : ASSIST. PROF. SUVANNA KRIENKRAIPETCH, Ph.D. 356 PP. ISBN 974-557-358-1.

The purpose of this thesis is to analyze the Thai Symbolical Short Stories between B.E. 2500 - B.E. 2530 in the detail aspects of writing techniques utilizing symbols and formulating themes.

Results of this thesis can be summarized as follows. Various symbols had been used for communication purpose the formulating themes are also related to the very core factors of the stories. Authors may have either used one symbol or more to relate to one factor or more as appropriate according to the author's judgement. The authors had used the symbols in such a very perfect way that all things in the plot blended most smoothly and systematically that make readers thoroughly understand the most essential part of the story. The plot had been superbly emphasized in term of the symbols and symbolic utilization. The techniques of the complication were systematically followed as exposition, conflict, sequence, motif, point of view and ending. These as expressed had been carried out in the area of symbolic application or, improving the symbolic utilization in the setting arrangements, characters, dialogues and language utilization. Themes as appear in the utilization of the symbols are expressed the thought related to politics, social and actual lives. All these aspects are extremely complicated but they fit very nicely with the purposes of symbolic utilization and still reflected both the depth and the width of the plot.

ภาควิชา ภาษาไทย
สาขาวิชา วรรณคดีไทย
ปีการศึกษา 2532

ลายมือชื่อนิสิต *[Signature]*
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา *[Signature]*

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้เนื่องจากความกรุณาอนุเคราะห์ของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวรรณา เกรียงไกรเพชร อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ให้ความรู้ และความเข้าใจที่มีประโยชน์อย่างยิ่งแก่ผู้วิจัย ตลอดจนให้คำแนะนำและตรวจแก้ วิทยานิพนธ์จนลุล่วงด้วยดี ผู้วิจัยจะระลึกถึงพระคุณครั้งนี้ตลอดไป และขอกราบแสดงความกตัญญูทเวทิวไว้ ณ ที่นี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ศรี แย้มนัตดา รองศาสตราจารย์ ดร.ประคอง นิมมานเหมินท์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อารดา กิระนันท์ ที่กรุณาให้คำแนะนำตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เรียบร้อยสมบูรณ์

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคุณครูและคณาจารย์ทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชา การแก่ผู้วิจัยมาเป็นลำดับ จนได้ประสบความสำเร็จในการศึกษามาถึงปัจจุบัน

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณสุชาติ สวัสดิ์ศรี ที่ได้กรุณาให้ขอยืมข้อมูล เรื่องสั้น ที่หายาก และคุณคำสิงห์ ศรีนอก (ลาว คำหอม) ที่ได้กรุณาให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องสั้น แนวสัญลักษณ์ของท่าน ตลอดจนขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ประจำหอสมุดทุกแห่ง ที่ผู้วิจัยได้รับความช่วยเหลืออย่างดีในการค้นคว้าข้อมูล

อนึ่งผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอขอบคุณบิดรทุกท่าน ที่ได้ร่วมทุกข์ร่วมสุข ให้กำลังใจ และช่วยเหลือเกื้อกูลด้วยประการต่าง ๆ เช่น ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เจียรนัย ศิริสวัสดิ์ ร้อยเอกธวัชชัย พัดทอง อาจารย์พรธาดา ณ ลำพูน อาจารย์ธเนศ เวศร์ภาดา คุณไกลรุ่ง อามระดิษ ม.ล.คำยวง ศรีธวัช คุณชูฉัตรคน วิมลสว่างวงศ์ คุณสุรางศรี ทะนงศักดิ์สกุล คุณสังวาล คงจันทร์ คุณอรวรรณ อ่อนละเอียด นนร.พิสุทธิ มณฑานุช และ คุณกมลภัทร เกษมสงคราม เป็นอาทิ รวมทั้ง คุณวันเพ็ญ ชาวสะอาด และ คุณจุฑามาศ อาศัยผล ผู้พิมพ์วิทยานิพนธ์

สุดท้าย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อคุณแม่ ผู้เป็นพรหมอันประเสริฐของลูก

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
ตารางตัวอย่าง เรื่องสั้นแนวสัญลักษณ์	58 - 62
แผนภาพ โครงเรื่องแบบเหตุการณ์	75 - 78
บทที่	
1. บทนำ	1
2. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับสัญลักษณ์ และ เรื่องสั้นแนวสัญลักษณ์ของไทย	8
2.1 ความหมายของสัญลักษณ์	8
2.1.1 ความหมายโดยทั่วไป	8
2.1.2 ความหมายในทางภาษาและวรรณคดี	9
2.2 ประเภทของสัญลักษณ์	12
2.2.1 สัญลักษณ์ตามแบบแผน	12
2.2.2 สัญลักษณ์เฉพาะบุคคล	13
2.3 ความนิยมในการใช้สัญลักษณ์ในวรรณคดี	14
2.3.1 สัญลักษณ์นิยมในวรรณกรรมตะวันตก	14
2.3.2 การใช้สัญลักษณ์ในวรรณกรรมไทยก่อน พ.ศ. 2417	19
2.4 การใช้สัญลักษณ์ในเรื่องสั้นไทยระยะแรก	
(พ.ศ. 2417 - พ.ศ. 2480)	25
2.5 เรื่องสั้นแนวสัญลักษณ์ของไทยในช่วงแรก	
(พ.ศ. 2481 - พ.ศ. 2500)	37
2.6 ปรัชญา เรื่องสั้นแนวสัญลักษณ์ของไทยหลังพ.ศ. 2500	49
3. กลวิธีในการเขียน เรื่องสั้นแนวสัญลักษณ์ของไทย	
พ.ศ. 2500 - พ.ศ. 2530	65
3.1 กลวิธีการสร้างโครงสร้างเรื่อง	67
3.1.1 สร้างแบบโครงสร้างทั่วไป	69

บทที่

หน้า

3.1.1.1	โครงเรื่องเน้นพฤติกรรม	70
3.1.1.2	โครงเรื่องเน้นพฤติกรรมและ ความรู้สึกนึกคิด	71
3.1.1.3	โครงเรื่องเน้นความรู้สึกนึกคิด	73
3.1.2	สร้างโครงเรื่องโดยไม่ดำเนินตามโครงสร้างทั่วไป ..	79
3.2	กลวิธีการดำเนินเรื่อง	88
3.2.1	กลวิธีการเปิดเรื่อง	89
3.2.1.1	เปิดเรื่องด้วยการบรรยาย	89
3.2.1.2	เปิดเรื่องด้วยบทพรรณนา	93
3.2.1.3	เปิดเรื่องด้วยบทสนทนาโต้ตอบ	94
3.2.2	กลวิธีการสร้างความขัดแย้ง	95
3.2.2.1	สร้างความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับ.....	
	ธรรมชาติ.....	96
3.2.2.1.1	สร้างความขัดแย้งระหว่าง	
	ตัวละครกับกฎธรรมชาติ.....	96
3.2.2.1.2	สร้างความขัดแย้งระหว่าง	
	ตัวละครกับสภาวะแวดล้อม	
	ทางธรรมชาติ	97
3.2.2.2	สร้างความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับสังคม	99
3.2.2.3	สร้างความขัดแย้งภายในจิตใจตัวละคร...	102
3.2.2.4	สร้างความขัดแย้งระหว่างตัวละคร	105
3.2.3	กลวิธีการลำดับเรื่อง.....	110
3.2.3.1	ลำดับเรื่องตามเวลาและเหตุการณ์	110
3.2.3.2	ลำดับเรื่องตามกระแสความคิดของตัวละคร	113

บทที่

✓

3.2.3.3	ลำดับเรื่องโดยใช้ส่วนประกอบแต่ละส่วนที่แยก ออกจากกันมาเรียงเข้าใหม่ต่อเนื่องสัมพันธ์กัน	115
3.2.4	กลวิธีการใช้อุภาค	118
3.2.4.1	อนุภาคความฝัน	118
3.2.4.2	อนุภาคการฝันเฟื่อง	121
3.2.4.3	ปรากฏการณ์หลอน	123
3.2.5	กลวิธีการปิดเรื่อง	124
3.2.5.1	สร้างความประทับใจด้วยบทบรรยาย	124
3.2.5.2	สร้างความประทับใจด้วยบทพรรณนา	127
3.2.5.3	สร้างความประทับใจด้วยบทบรรยายและ พรรณนา	128
3.2.5.5	สร้างความประทับใจด้วยการใช้บทสนทนาทั้ง ให้คิด	129
3.2.5.6	สร้างความประทับใจด้วยการบรรยายตัวละคร สัมพันธ์กับฉากบรรยากาศ	130
3.2.6	กลวิธีการเลือกใช้ผู้เล่าเรื่อง	131
3.2.6.1	เลือกใช้ตัวละครเป็นผู้เล่าเรื่อง	131
3.2.6.2	เลือกใช้นักเขียนเป็นผู้เล่าเรื่อง	133
3.2.6.3	เลือกใช้กลวิธีหลายอย่างปนกัน	136
3.3	กลวิธีการสร้างฉาก	139
3.3.1	สร้างฉากเป็นสัญลักษณ์สำคัญ	140
3.3.2	สร้างฉากเป็นสัญลักษณ์ประกอบ	147
3.4	กลวิธีการสร้างตัวละคร	156
3.4.1	การเลือกประเภทของตัวละคร	157
3.4.1.1	ตัวละครที่เป็นคน	157

บทที่

หน้า

3.4.1.2	ตัวละครที่เป็นสัตว์	174
3.4.1.3	ตัวละครที่เป็นสิ่งไม่มีชีวิต	178
3.4.1.4	ตัวละครที่เป็นอมมนุษย์	182
3.4.2	การสร้างตัวละคร	183
3.4.2.1	สร้างตัวละครแบบสมจริง	183
3.4.2.2	สร้างตัวละครแบบเหนือจริง	185
3.4.2.3	สร้างตัวละครแบบบุคลาธิษฐาน	186
3.5	กลวิธีการใช้บทสนทนา	187
3.5.1	กลวิธีการเขียนบทสนทนา	187
3.5.2	กลวิธีการสร้างบทสนทนา	189
3.5.3	กลวิธีการใช้บทสนทนาเพื่อสื่อสัญลักษณ์	193
3.6	กลวิธีการใช้ภาษา	194
3.6.1	กลวิธีการใช้เครื่องหมายวรรคตอน และการใช้ตัวพิมพ์ อักษรพิเศษ	195
3.6.1.1	การใช้เครื่องหมาย ?	195
3.6.1.2	การใช้เครื่องหมาย /	197
3.6.1.3	การใช้เครื่องหมาย -	197
3.6.1.4	การใช้เครื่องหมาย ()	200
3.6.1.5	การใช้เครื่องหมาย	201
3.6.1.6	การใช้เครื่องหมาย " "	202
3.6.1.7	การใช้ตัวพิมพ์อักษรพิเศษ	202
3.6.2	กลวิธีการใช้ถ้อยคำ	204
3.6.2.1	การใช้คำเรียกตัวละคร	204
3.6.2.2	การใช้ถ้อยคำเป็นสัญลักษณ์	207
3.6.2.3	การใช้ถ้อยคำสร้างให้เกิดความเชื่อมโยง	209
3.6.3	กลวิธีการใช้ประโยคและข้อความ	210
3.6.3.1	การใช้ประโยคหรือข้อความกุ่มแจ	210

3.6.3.2	การชำประโยค หรือข้อความที่เป็นสัญลักษณ์	211
3.6.3.3	การใช้ประโยค หรือข้อความที่ขาดความต่อเนื่องกัน	212
3.6.3.4	การตั้งปัญหาให้คิด	214
3.6.3.5	การใช้ข้อความพิเศษเข้ามาประกอบเรื่อง	216
3.6.4	กลวิธีการใช้ความเปรียบ	217
3.6.4.1	การใช้ความเปรียบแบบอุปมา	218
3.6.4.2	การใช้ความเปรียบแบบอุปลักษณ์	220
3.6.4.3	การใช้ความเปรียบแบบบุคคลาธิษฐาน	221
4.	สัญลักษณ์และแนวคิดของเรื่องสั้นแนวสัญลักษณ์ของไทย	
	พ.ศ. 2500 - พ.ศ. 2530	223
4.1	การใช้สัญลักษณ์เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเมือง	223
4.1.1	การใช้สัญลักษณ์เสนอแนวคิดคัดค้านสงคราม	224
4.1.2	การใช้สัญลักษณ์เสนอแนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติทางการเมือง	229
4.2	การใช้สัญลักษณ์เสนอแนวคิดเกี่ยวกับสังคม	233
4.2.1	การใช้สัญลักษณ์เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาสังคม	233
4.2.2	การใช้สัญลักษณ์เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นไปของสังคม	237
4.2.3	การใช้สัญลักษณ์เสนอแนวคิดเกี่ยวกับ ปัญหาและความทุกข์ยากในสังคม	240
4.2.4	การใช้สัญลักษณ์เสนอแนวคิดต่อต้านวัตถุนิยม	243
4.2.5	การใช้สัญลักษณ์เสนอแนวคิดเกี่ยวกับปัญหาความสัมพันธ์และความขัดแย้งในสังคม	243
4.2.6	การใช้สัญลักษณ์เสนอแนวคิดคัดค้านกฎเกณฑ์ในสังคม	247
4.2.7	การใช้สัญลักษณ์เสนอแนวคิดแบ่งแยกจากสังคม	247
4.2.8	การใช้สัญลักษณ์เสนอแนวคิดคัดค้านค่านิยม	248
4.3	การใช้สัญลักษณ์เสนอแนวคิดเกี่ยวกับชีวิต	249
4.3.1	การใช้สัญลักษณ์เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต	249

บทที่

4.3.2	การใช้สัญลักษณ์เสนอแนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาชีวิต.....	252
4.3.3	การใช้สัญลักษณ์เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความปรารถนาตาม ธรรมชาติ	254
5.	สรุปการวิจัยและข้อเสนอแนะ	257
	บรรณานุกรม	261
	ภาคผนวก ตัวอย่างเรื่องสั้นแนวสัญลักษณ์	269
	ประวัติผู้เขียน	356